

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM

2013-2016

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Lucie Cenkerová

Dobrovolnictví a význam pro jedince s tělesným postižením

Praha 2016

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Martina Búrgerová

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR COMBINED STUDIES

2013-2016

BACHELOR THESIS

Lucie Cenkerová

**Volunteerism and importance to people with physical
disabilities**

Prague 2016

The Bachelor Thesis Work Supervisor: Mgr. Martina Bůrgerová

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů. Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Karlových Varech dne

Lucie Cenkerová

Poděkování

Děkuji vedoucí mé bakalářské práce paní Mgr. Martině Bürgerové za její cenné rady, pomoc a připomínky, které mi při zpracování mé bakalářské práce poskytla.

Anotace

Bakalářská práce se ve své teoretické části zabývá důležitými pojmy týkající se dobrovolnictví. Zaměřuje se na historický vývoj dobrovolnictví ve světě a v České republice. Zaměřuje se na to, kdo je dobrovolník a jaké je jeho motivace, kterou vykonává v dané činnosti. Dále jakou dobrovolník hraje roli v organizaci. Jelikož je práce zaměřena na tělesně postižené jedince, je zdůrazněna charakteristika tělesného postižení a s ním související rozdělení tělesného postižení a jak s jedinci pracovat. Praktická část se zabývá významem dobrovolnictví. Jaký význam v životě postižených lidí dobrovolnictví má. Co se jim na práci dobrovolníků líbí a co by naopak změnili.

Klíčová slova

Dobrovolnictví, dárcovství, dobrovolník, motivace, empatie, organizace, tělesné postižení, handicap, význam dobrovolnictví,

Annotation

Bachelor thesis in my theoretical part discusses some important concepts relating to volunteering. It focuses on the historical development of volunteering in the world and in the Czech Republic. Who is a volunteer and what is his motivation and what is important in a volunteer organization. The work is focused on the disabled individual . What is the distribution of disability and how work with individuals of. The practical part discusses the importance of volunteering. What meaning in the lives of disabled people volunteering has. What they volunteer work like and what would in turn have changed.

Keywords

Volunteering, donorship, volunteer, motivation, empathy, organization, physical disability, handicap, the importance of volunteering

OBSAH

ÚVOD	9
TEORETICKÁ ČÁST	11
DOBROVOLNICTVÍ JAKO FENOMÉN DNEŠNÍ DOBY	11
1.1 Terminologie dobrovolnictví	11
1.2 Dobrovolnictví jako pojem	12
1.3 Zákon o dobrovolnictví.....	15
1.4 Druhy dobrovolnictví.....	16
1.4.1 Dárcovství.....	16
1.4.2 Dobrovolná občanská výpomoc.....	17
1.4.3 Dobrovolnictví vzájemně prospěšné.....	17
1.4.4 Dobrovolnictví veřejně prospěšné	17
1.3.5 Dobrovolná služba	18
2 DOBROVOLNÍK	19
2.1 Struktura dobrovolníků	20
2.2 Motivace dobrovolníků.....	21
2.3 Role dobrovolníka v organizaci	21
4 DOBROVOLNICTVÍ U NÁS A VE SVĚTĚ.....	23
4.1 Dobrovolnictví ve světě	23
4.2 Dobrovolnictví v USA	23
4.3 Dobrovolnictví v Evropě	25
4.4 Dobrovolnictví v České republice	26
6 HODNOTA A VÝZNAM DOBROVOLNICTVÍ.....	28
6.1 Význam dobrovolné činnosti pro společnost.....	28
6.2 Význam dobrovolné činnosti pro dobrovolníka	29
6.3 Význam dobrovolnictví pro tělesně postiženého jedince	30
6 TĚLESNÉ POSTIŽENÍ.....	31
5.1 Diagnostika tělesného postižení.....	31
5.2 Klasifikace tělesného postižení.....	32
5.2.1 Klasifikace podle místa vzniku.....	32
5.2.2 Klasifikace podle doby vzniku	33
5.3 Etiologie tělesného postižení	34
PRAKTICKÁ ČÁST	35
7 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMU	35

7.1 Metody výzkumu	35
7.2 Cíl výzkumu.....	35
8 KONTAKT bB.....	37
9 KAZUISTIKY	40
10VYHODNOCENÍ KAZUISTIK.....	49
ZÁVĚR	50
RESUMÉ	51
SUMMARY	52
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	53

ÚVOD

Před několika lety jsem se zúčastnila přednášky o občanském sdružení Kontakt bB, kdy nám byla nabídnuta možnost spolupráce s touto organizací. Kontakt Bb nabízí výuku plavání pro zdravotně znevýhodněné jedince. Nyní působím jako dobrovolník ve sdružení několik let. Podílím se nejen na hodinách výuky plavání, kdy pomáhám ve vodě jako asistent, ale také doprovázím plavce na každé závody a dojíždím s nimi na nejrůznější pobytové akce. Myslím si, že Kontakt Bb poskytuje ojedinělý a kvalitní program pro rozvoj jedinců se zdravotním postižením. Kontakt bB se stal mou nedílnou součástí a proto jsem si dobrovolnictví vybrala jako téma. Jelikož v organizaci působím jako dobrovolník u tělesně postižených jedinců, práce je zaměřena právě na tuto cílovou skupinu.

Dobrovolnictví je touha změnit něco, s čím nejsou lidé spokojeni. Stačí udělat jen jeden velmi důležitý krok a zapojit se do nějaké dobrovolné činnosti a pomoci tak někomu, kdo pomoc vyžaduje. A je mnoho důvodů, proč by se lidé k sobě měli chovat přátelsky a proč by si měli v určitých situacích pomáhat. Někdo razí pravidlo “ Dnes já tobě, zítra ty mě. „ Už v minulosti si lidé byli schopni pomoci, a pokud nastala nějaké krizová situace, drželi pospolu. Proto si myslím, že je důležité povznést význam této činnosti.

Dobrovolnictví je vždycky zadarmo, ale co dobrovolnictví přináší je pocit uspokojení a naplnění a dobrovolník tuto činnost nevykonává za účelem nějaké odměny. A z toho důvodu spoustu lidí dobrovolnictví nepřijímá a je zastáncem toho, že zadarmo ani kuře nehrabe.

Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část.

Teoretická část je zaměřená na dobrovolnictví celkově, jaká je historie dobrovolnictví a to nejen v České republice, ale také ve světě. Jak se dobrovolnictví v průběhu let rozvíjelo a jaké postavení má ve společnosti nyní.

Praktická část je zaměřena na význam dobrovolnictví a poukázat právě na to, jak je dobrovolnictví v dnešní době velmi důležité a význam, který dobrovolnictví má se stává něčím smysluplným. Jelikož je význam dobrovolnictví zaměřený na tělesně postižené jedince, práce se dále zabývá teorií tělesného postižení.

Hlavním cílem bude zjistit, jakou roli hraje dobrovolnictví v životě tělesně postiženého

jedince. Tímto významem se zabývám v praktické části práce, kde se na základě kazuistik hodnotí přístup a postavení jedince k danému tématu.

TEORETICKÁ ČÁST

DOBROVOLNICTVÍ JAKO FENOMÉN DNEŠNÍ DOBY

1.1 Terminologie dobrovolnictví

Aby nedošlo k nejasnostem, je potřeba vysvětlit, co znamenají určité pojmy a termíny, které se v práci objevují.

Dobročinnost

Ze slova je jasné, že jde o vykonávání dobra. Je to činnost, která je považována za jednu z velmi důležitých občanských ctností. Provází nás od samých začátků. Dobročinnost dále dělíme na dárcovství a dobrovolnictví.

Dárcovství

Pod tento pojem spadají dary druhým lidem a můžeme je rozlišovat na peněžité a nepeněžité. Mezi ty peněžité můžeme zařadit například finanční podporu dané organizace a mezi nepeněžité dárcovství řadíme například dary věnované na charitu.

Dobrovolnictví

Termín dobrovolnictví je velmi rozsáhlý, ale především se jedná o pomoc, kterou vykonáváme pro druhé. Jedná se tedy o vědomou a svobodně zvolenou činnost, která slouží ku prospěchu druhým lidem. Pod pojmem dobrovolnictví řadíme i pomoc, která je vykonávána v okruhu rodiny. Toto dobrovolnictví nazýváme občanská výpomoc. Dalším typem dobrovolnictví je dobrovolnictví vzájemně prospěšné, které je zaměřeno na pomoc především v rámci komunity. A posledním typem dobrovolnictví je veřejně prospěšné dobrovolnictví, kdy je dobrovolník zapojen do nějaké organizace a jeho role je vymezena spolehlivostí.

Dobrovolnictví se dále dělí na dobrovolnou službu a dobrovolnou činnost.

Dobrovolná služba

S dobrovolnou službou se setkáváme především v zahraničí, kdy mívají dobrovolníci ve většině uhrazeny všechny náklady jak na dopravu, tak na stravování a v poslední řadě

mají uhrazené pojištění. Jedná se charitativní mise.

Dobrovolná činnost

Dobrovolnou činnost vykonávají dobrovolníci zadarmo ve svém volném čase. Můžou ji vykonávat několikrát v roce, při spontánních akcích anebo se dobrovolné činnosti věnují intenzivně a to až několikrát týdně. Dobrovolnou činností se zabývají dobrovolnické organizace, které mají své centra například v Praze, v Brně a v Českých Budějovicích.

Dobrovolná organizace

Činnost dobrovolných organizací je postavena na účasti dobrovolníků.

Dobrovolnický sektor

Jedná se o soubor všech organizací a hnutí, ve kterých se dobrovolník stává velmi důležitým zdrojem. Rozdíl mezi dobrovolnickým sektorem a sektorem dobrovolným je takový, že dobrovolný sektor je souhrn všech dobrovolníků a výsledků činnosti, kterou vykonávají.¹

1.2 Dobrovolnictví jako pojem

Pod pojmem dobrovolnictví se ukrývá celá škála charakteristik a činností a každý si pod pojmem představí něco jiného. Ve Všeobecné deklaraci o dobrovolnictví se uvádí:

„Dobrovolnictví je základním stavebním prvkem občanské společnosti. Uskutečňuje nejvznešenější aspiraci lidstva – touhu po míru, svobodě, příležitostech, bezpečí a spravedlnosti pro všechny.“²

Dobrovolnickou činnost vykonáváme z vlastního rozhodnutí, jedná se tedy o svobodně zvolenou činnost, která slouží ku prospěchu druhých lidí. Pomáháme u jedinců, kteří pomoc potřebují, mnohdy si pomoc i vyžadují. Dobrovolníci vynakládají svůj volný čas, svou energii a zapojují všechny schopnosti a to vše bezplatně. Činnosti jsou tedy

¹TOŠNER, J., SOZANSKÁ O.: *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-514-8, str. 36

²*Dobrovolník.cz : Oblasti dobrovolnictví [online]. 2001-2015 [cit. 2015-01-14] Všeobecná deklarace o dobrovolnictví. Dostupné z <http://www.dobrovolnik.cz/oblasti-dobrovolnictvi/vseobecna-deklarace-o-dobrovolnictvi/>*

vědomé a nejsou vykonávány pro žádný peněžní výdělek. Ve slovníku sociálních prací od Oldřicha Matouška se definice dobrovolnictví vymezuje jako činnost, která je neplacená a nekariéerní a je vykonávána lidmi pro pomoc svým bližním, společnosti anebo komunitě.³

Ovšem činnost, kterou vykonáváme dobrovolně, bývá velmi naplňující. Je přínosem pocitu uspokojení a samotného naplnění. Že dobročinnost může naplnit život, se objevuje v článku od Jiřího Walda: „*Radost z radosti, již můžete poskytnout jiným, je hojivý balzám na všechny vaše strasti. A že jich nám život přináší víc než dost.*“⁴

Dobrovolnictví bojuje se samotným názorem některých lidí, proč dělat něco, z čeho není žádný výdělek. Je nutno si uvědomovat, že dobrovolnou činnost vykonáváme z vlastní vůle a při vykonávání jsme si vědomi toho, že žádný materiální přínos nedostaneme. Pro společnost může někdy samotné dobrovolnictví působit jako vykonávání čehosi dobrého z pocitu viny. Proto se v dnešní společnosti objevuje i negativní názor sdělující že dobrovolnictví přináší oběti. To ovšem vyvrací další definice o dobrovolnictví, v knize od Jiřího Tošnera a Olgy Sozanské. „*Dobrovolnictví není obět', ale přirozený projev občanské zralosti. Přináší konkrétní pomoc tomu, kdo ji potřebuje, ale zároveň poskytuje dobrovolníkovi pocit smysluplnosti, je zdrojem nových zkušeností a dovedností a obohacem v mezilidských vztazích.*“⁵

Kromě toho, jak je dobrovolnictví ve světě vychvalováno a považováno za něco jako samozřejmost života se v poslední době více objevují názory společnosti, kdy je dobrovolnictví přisuzováno k osamělým a zakomplexovaným lidem. Proto je důležité vyvrátit několik mýtů a zdůraznit principy, díky kterým je dobrovolnictví prospěšné a potřebné a zároveň může přispívat i k mravnímu posílení národa. O vyvrácení mýtů dobrovolnictví se věnují v publikaci *Dobrovolníci pro kulturu*:⁶

Dobrovolnictví není obět'

³MATOUŠEK, O.: *Slovník sociální práce*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-549-0, str. 55

⁴WALD, J. Dobročinnost může naplnit život. *Neziskovsky.cz*. 2008, roč. 06, č. 6, s. 16-17. ISSN 1803-1420

⁵TOŠNER, J., SOZANSKÁ O.: *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-514-8, str. 18

⁶MÜLLEROVÁ, M.: *Dobrovolnictví pro kulturu*. 1.vyd. Praha: Publikace Institutu umění, 2011. ISBN 978-80-7008-268-3, str. 15

Dobrovolnictví není obět', nýbrž činnost, která je vykonávána z vlastní vůle a je to přirozený projev občanské zralosti. Tato činnost nic nebere, ale přináší a to konkrétní pomoc pro toho, kdo ji vyžaduje. Dobrovolníci získávají nové zkušenosti a dovednosti a zároveň pocit smysluplnosti.

Dobrovolnictví není zcela zadarmo

Hovoříme-li o dobrovolné pomoci mezi přáteli či sousedy, jedná se o pomoc, která je založena na dobrých vztazích komunity a je jasné, že takovéto činy jsou zcela zadarmo. Pokud se budeme zabývat dobrovolnou činností v neziskové organizaci, samotný dobrovolník má možnost získat úhradu na režijní náklady jako například cestovné, příspěvek na stravování, případně u dlouhodobé spolupráce má možnost získat i finanční odměnu či drobný dárek. Jedná se spíše o symbolické poděkování. Pokud se zaměříme na odměnění dobrovolníků, měli bychom zmínit důslednou péči, kterou má na starosti personál dané organizace.

Dobrovolnictví není amatérismus

Práce dobrovolníka musí být důkladně a efektivně organizovaná a vedená. K celkové práci spadají i hodiny vyškolení a začleňování. Díky dobrému vedení celého dobrovolnického programu se zvyšuje výkonnost a kvalita a zároveň se neubírá na tvořivosti dobrovolníků. Dobrovolnictví má ve světě takový rozsah, který zapříčinil vznik nového oboru, který se nazývá management dobrovolnictví.

Dobrovolníci nejsou levná pracovní síla

Pomoc, kterou při práci dobrovolníka vykonáváme, by měla vycházet z potřeb a motivace jak samotného dobrovolníka, tak zaměstnanců organizace a v první řadě by měla respektovat potřeby klienta. Práce nemůže být nucená a nemůže nahrazovat práci profesionálů v organizaci. To, že dobrovolníci nejsou levná pracovní síla, nám dokazuje fakt, že každý nově zapojený dobrovolník musí být řádně zaškolen a práce s nimi se výrazně neliší od řízení zaměstnanců.

1.3 Zákon o dobrovolnictví

Dne 1. 1. 2003 vstoupil v platnost zákon č. 198/2002 Sb. O dobrovolnické službě. Je zde vymezeno dobrovolnictví a dobrovolnická služba a upravuje pouze podmínky pro dobrovolnickou službu podporovanou státem.

Pojednává o tom, co dobrovolník ve službách poskytuje. Pojednává o pomoci v daných oblastech, které jsou:

- Pomoc osobám nezaměstnaným, osobám sociálně slabým a zdravotně postiženým, seniorům, příslušníkům národnostních menšin, imigrantům, osobám drogově závislých, osobám trpícím domácím násilím, jakož i pomoc při péči o děti, mládež a rodiny v jejich volném čase,
- pomoc při přírodních, ekologických nebo humanitárních katastrofách, při ochraně a zlepšování životního prostředí, péči o zachování kulturního dědictví, při pořádání kulturních nebo sbírkových charitativních akcí pro osoby uvedené, nebo
- pomoc při uskutečnění rozvojových programů a v rámci operací, projektů mezinárodních organizací a institucí, včetně mezinárodních nevládních organizací.

Za dobrovolnou činnost nepovažujeme činnost, která je zaměřena na uspokojování vlastních potřeb a zájmů, anebo je vykonávána za podnikatelským účelem či jiné výdělečné činnosti.

Dobrovolná činnost je krátkodobá a dlouhodobá. Dlouhodobou se stává po vykonání déle jak 3 měsíce.

Dobrovolníkem se může stát fyzická osoba, která se na základě svých vlastností, dovedností a znalostí svobodně rozhodne poskytovat dobrovolnickou službu a která zároveň je:

- starší 15 let, pokud se jedná o výkon dobrovolné činnosti na území České republiky
- starší 18 let, pokud se jedná o výkon dobrovolné činnosti v zahraničí.

Dobrovolník, vykonává službu na základě uzavřené smlouvy s organizací. V případě

dlouhodobého dobrovolnictví musí být smlouva doložena písemně.

Jedná-li se o fyzickou osobu v pracovněprávním vztahu, služebním poměru nebo o žáka nebo studenta, vykonává dobrovolník dobrovolnou službu mimo svůj pracovněprávní vztah, služební poměr, školní vzdělávání nebo studium.

Vojenská činná služba je překážkou pro výkon dobrovolnické služby

Vysílající organizace, která je podle tohoto zákona veřejně prospěšná osoba se sídlem v České republice, musí uzavřít smlouvu s dobrovolníky o výkonu dobrovolnické služby. Dobrovolník bude vykonávat dobrovolnou službu mimo své povinnosti.⁷

1.4 Druhy dobrovolnictví

Dobrovolníci se nejvíce podílejí v nestátních neziskových organizacích, v občanských sdruženích a v obecně prospěšných společnostech. Cílem těchto organizačních forem, není finanční zisk, ale samotné poslání s daným cílem. Dobrovolná pomoc by neměla být vnucena a ani nařízena. Měla by být potřebou samotného dobrovolníka.⁸

Dobrovolné činnosti se dělí podle různých kritérií. Z hlediska časového, podle původu vzniku, nebo podle role, kterou hraje dobrovolnictví v organizaci.

1.4.1 Dárcovství

Dárcovství je nejjednodušší forma dobrovolnictví. Nevyžaduje velké odhodlání a nadšení pro práci, spočívá v darování hmotných, či finančních darů. Obvykle je dárcovství velmi důležité, pokud se jedná o dárcovství v oboru zdravotnictví.

Forma dárcovství je nejrozšířenější a to možná díky tomu, že nestojí tolik času jako samotná dobrovolnická činnost, kdy je potřeba vložit více úsilí a času. Forma dárcovství nás obklopuje ze všech stran, lidí nejčastěji přispívají na dobrý účel finanční formou. Spadají sem například účelové charity.

⁷Zákonyprolidi.cz : Předpis č. 198/2002 Sb.[online]. AION CS 2010-2016, publikováno 24. 04. 2002 [cit. 2015-05-05]. Dostupné z <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-198>

⁸TOŠNER, J., SOZANSKÁ O.: *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-514-8, str. 41

1.4.2 Dobrovolná občanská výpomoc

Tato dobrovolná činnost je v rámci rodiny, mezi přáteli či sousedy. Mezi její hlavní znaky patří spontánnost a samozřejmost. Práce je vykonána jako samozřejmost a výpomoc nemusí být po nikom vyžadována. Tato občanská výpomoc se rozvíjela systémově nejvíce v dobách totalitního režimu. Díky vzájemné pomoci ale vše fungovalo. Pokud bychom se zabývali historií do hloubky, tuto dobrovolnou občanskou výpomoc bychom zaznamenali už v dobách, kdy neexistovaly žádné stroje a zemědělská výroba byla založena spíše na pomoci jednotlivých zemědělců.⁹

1.4.3 Dobrovolnictví vzájemně prospěšné

Jedná se o dobrovolnou činnost, která se vyskytuje ve spolcích, sdruženích či například klubech. Tuto činnost vykonávají členové v rámci rozvoje a realizace svých vytyčených cílů. Dobrovolnictví vzájemně prospěšné definují v knize *Dobrovolníci pro kulturu*: „*Jedná se o mnoho kulturních, sportovních, dětských a mládežnických organizací. Ve všech těchto sdruženích a spolcích jsou každoročně odpracovány desetitisíce hodin zdarma, které spolu s finančními i věcnými sbírkami přispívají ke zvýšení kvality života svých členů.*“¹⁰

1.4.4 Dobrovolnictví veřejně prospěšné

Tato služba je prováděna ve prospěch druhých. Nejedná se tedy o realizaci, ani o vlastní rozvoj dovedností. Je prováděna za určitých podmínek, jako bývá placená práce. Dobrovolník má vymezenou činnost, které se věnuje a je vykonávána tak, že spolehlivost dobrovolníka je na prvním místě. Být spolehlivý a zároveň užitečný pro své okolí, to je velmi důležité, pokud hovoříme o dobrovolnictví veřejně prospěšném.

Tento druh dobrovolné činnosti využívá mnoha neziskových organizací. Tuto činnost smí dobrovolník plnit pouze, pokud je role dobrovolníka vymezena a pokud je organizace zcela zorganizována. Dobrovolník by měl znát poslání organizace a měl by

⁹SOMROVÁ, L., KLÉGRVÁ, A.: *Dobrovolnictví*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. ISBN 80-86991-68-7, str. 7

¹⁰MÜLLEROVÁ, M.: *Dobrovolnictví pro kulturu*. 1.vyd. Praha: Publikace Institutu umění, 2011. ISBN 978-80-7008-268-3, s. 11

projít školením či výcvikem. Svou práci by měl brát zodpovědně a být k organizaci vázaný.¹¹

1.3.5 Dobrovolná služba

Jedná se o činnost, kdy se dobrovolník zaváže dlouhodobě a to po dobu několika měsíců i let. Dobrovolnou činnost vykonává obvykle mimo svoji zemi. Velmi důležitá je zde již zmíněná doba trvání služby, vykonávané dané organizaci. Pro dobrovolnou službu v zahraničí je důležité zajistit si pojištění a absolvování školení, potřebné na danou službu.¹²

¹¹SOMROVÁ, L., KLÉGROVÁ, A.: *Dobrovolnictví*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. ISBN 80-86991-68-7, str. 8

¹² SOMROVÁ, L., KLÉGROVÁ, A.: *Dobrovolnictví*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. ISBN 80-86991-68-7, str. 8

2 DOBROVOLNÍK

Za dobrovolníka je považován člověk, který poskytuje svoji energii, čas a dovednosti ve prospěch někomu jinému a všechno úsilí vynaložené bez jakéhokoliv nároku na finanční či jinou odměnu. Každý z nás je v určité míře dobrovolníkem. Pokud se jedná o pomoc v rodině, jako dobrovolnictví bych takovouto pomoc nenazývala, ale určitě každý z nás byl nápomocný při výpomoci sousedům, nebo o pomoc známému a proto se může v určité míře stát dobrovolníkem každý z nás a to v jakémkoliv ohledu, protože každý z nás umí a ovládá něco jiného, co může nabídnout ostatním.¹³

Jelikož se v sekci dobrovolnictví pohybuji, vím, že dobrovolníkem se může stát úplně kdokoliv a sama můžu říct, že jsou to lidé se srdcem na správném místě a to co dokáže je mnohdy velmi obdivuhodné. O tom, jak neobyčejní lidé vykonávající dobročinnost jsou, napsal generální tajemník OSN Annana. Dobrovolníci jsou odvážní lidé a jsou ochotni se za něco postavit. Jsou ochotni zasvětit své ruce, svou mysl a především svá srdce k službě ostatním. Tím přináší lidem naději a dodávají sílu k překonání jejich slabosti. Odměnou za to jim je vědomí, že jejich činnost má skutečný význam. Jejich odvaha a odhodlání by měly být pro nás všechny inspirací.¹⁴

Pokud se zabýváme pojmem dobrovolník, je určitě velmi důležité zmínit vymezení termínu podle českého zákona o dobrovolné službě, kde se uvádí, že osoba vykonávající dobročinnost musí být osoba starší 15 let a na základě svých dovedností a vlastností se svobodně rozhodne vykonávat dobrovolnickou službu. Tato věková hranice je stanovená z důvodů odpovědnosti. Viz. Kapitola 1.3

V práci se zaměřuji na skupinu dobrovolníků, kteří působí v neziskových organizacích a jsou nápomocni u osob s tělesným postižením. Tyto dobrovolníky spojují charakteristické znaky a to je spontánnost, chuť pomáhat tam kde je to potřeba a hlavně spolehlivost, která je při této práci nejdůležitější.

Člověk, který vykonává dobrovolnou činnost, by si měl být vědom svých práv. Mezi tyto práva patří informovanost od dané organizace, měl by mít možnost získat všechny

¹³TOŠNER, J., SOZANSKÁ O.: *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-514-8, str. 37

¹⁴Projev generálního tajemníka OSN Kofiho Annana, 5. prosince 2000. Dostupnost na www.icn.cz/informacni_desky

informace, týkající se práce v organizaci. Velmi důležité je vědět, že má právo na zaškolení a výcvik od profesionálů a pokud nastane problém, má dobrovolník právo říci ne. Právo zúčastnit se hodnotícího procesu a získání zpětné vazby od organizace, kdy může zjistit, zda je práce efektivní. V poslední řadě má dobrovolník právo po dobu vykonávané práce být pojištěn a to z důvodu, pokud by nastala situace s následnými škodami, nebo pro případ následného úrazu dobrovolníka.¹⁵

2.1 Struktura dobrovolníků

Země, jako je Velká Británie a Nizozemsko, je dobrovolnictví spojeno s jakousi národní tradicí a zabývají se jím lidé všech věkových i profesních skupin. V České republice se situace poněkud liší, což prokázal výzkum Nadace rozvoje občanské společnosti, podle které je průměrný dobrovolník vysokoškolsky vzdělaná žena ve věku 21 let, která je aktivní v mnoha oblastech. Ve výzkumu bylo dále zjištěno, že dobrovolné činnosti se opravdu zabývají ženy a z toho necelých 80% je vysokoškolsky vzdělaných. Jedno je jisté spojuje. Chut' se dobrovolnictví věnovat a pomáhat tam, kde je potřeba. Z vlastní zkušenosti mohu potvrdit, že v sektorech, ve kterých jsem jako dobrovolník působil, nebo nadále působím, převládají z 80% ženy. Je spíše zázrak, pokud se zapojí nějaký muž.

Pokud bychom se zabývali počtem dobrovolníků, kteří jsou aktivně zapojení, mohli bychom zdůraznit šetření, které bylo realizováno organizací NROS¹⁶ a občanským sdružením AGNES¹⁷. Výzkum, který proběhl v roce 2004, zjistil, že na dobrovolné činnosti v rámci neziskové organizace se podílelo necelých 32 % obyvatel a z toho 16 % se aktivně zapojovalo do dvou a více organizací. Dalších 20 % obyvatel uvažovalo o zapojení do některé z organizací. Toto tvrzení je velmi uspokojující, a pokud by některá část z dotazovaných k tomu přistoupila a do nějaké organizace se zapojila, stoupl by i procento dobrovolnosti.

Nejde ovšem jen o procentuální vyjádření, ale o další možný rozvoj dobrovolnictví ve společnosti. Zdali se počet zapojených dobrovolníků pohybuje na nižší úrovni, znamená

¹⁵ OBČANSKÉ SDRUŽENÍ ADRA: *Příručka pro dobrovolníky*. Praha: ADRA

¹⁶ NROS- Národní registr osob nesouhlasících s posmrtným odběrem tkání a orgánů. Dostupné na www.nros.cz

¹⁷ AGNES – Vzdělávací organizace. Dostupné na www.agnes.cz

to, že informovanost ve společnosti není taková, jaká by měla být. Myslím, že by se mělo o dobrovolnictví více mluvit a více motivovat k vykonávání dané činnosti.

Práce dobrovolníků je velice intenzivní. Dokazuje to dále zjištění, že více jak dvě třetiny z dobrovolníků zapojených v nějaké organizaci vykonává svou činnost pravidelně a to alespoň jednou do měsíce.

2.2 Motivace dobrovolníků

Každý dobrovolník, který už v některé organizaci působí, si sebou nese i motiv, proč danou práci vykonává. Může to být motiv dobrého chování a rozvíjení solidarity vůči ostatním. Někdo může mít motiv vlastní nesplnitelnosti, či touha obětovat se pro druhé.

Při práci s dobrovolníky je velmi důležitým prvkem motivace k další práci. Hlavním důvodem, proč se lidé zapojují do dobrovolné činnosti, je touha po poznání nových lidí, touha pomáhat ostatním a při pomoci získávat nové zkušenosti v daném oboru. Dalším důvodem může být chuť dělat něco zajímavého a prospěšného. Pokud dobrovolník působí v dané organizaci, je důležité, aby byl neustále veden a aby se mu dostavila zpětná vazba práce. Za zpětné vazby u dobrovolníků označujeme následná hodnocení činnosti, které by měla být průběžná a pravidelná. Díky zpětné vazbě dochází ke zlepšení kvality práce a hlavně je na pracovišti pročištěný vzduch. Je to velmi důležité pro rozvoj dovedností a učení se i z následných možných chyb.

V motivaci dobrovolníků hraje velkou roli i další vzdělávání a školení, která jsou při přijímání nového dobrovolníka potřeba. Během tohoto procesu získávání informací jsou dobrovolníci jistější v tom, co dělají a potřebují i následné uznání a ocenění od někoho jiného.¹⁸

2.3 Role dobrovolníka v organizaci

Než dobrovolník do organizace vstoupí, měl by se ujistit, že organizace je dostatečně připravená a že kvalita vedení v ní probíhá bezproblémově. Pokud by takovéto vedení

¹⁸MÜLLEROVÁ, M.: *Dobrovolnictví pro kulturu*. 1.vyd. Praha: Publikace Institutu umění, 2011. ISBN 978-80-7008-268-3, s. 11

nebylo vhodné, mohlo by dojít ke znechucení dobrovolníka a hlavně by došlo ke ztrátě hlavní motivace a důvěry.

Samotný management dobrovolnictví se od práce s lidskými zdroji nijak neliší. Výběr a příprava dobrovolníku je úplně stejná, jako příprava profesionálních pracovníků a přesto dochází k podceňování.

Profesionální pracovník má určité vzdělání, které je v oboru potřeba, má praxi a vlastní motivaci k práci. Přesně ví, jaké předpoklady jsou na něj kladeny, jaká je jeho pracovní náplň, jakou má určenu pracovní dobu, jakou výši odměny dostane za vykonanou práci a jaká má práva a povinnosti. Důležité je, aby se dostavila i zpětná vazba od zaměstnavatelů pro rozhodování o dalších činnostech v organizaci a možné doplnění dalšího vzdělání.

U dobrovolníka je na rozdíl od profesionálního zaměstnance na prvním místě věnovat svoji energii a čas na věc pro něj prospěšnou a zároveň neočekávat za svou vykonanou práci žádnou finanční odměnu. I přesto, že jsou toto nejdůležitější předpoklady dobrovolné činnosti, dobrovolníci vyžadují minimálně stejnou péči, jako mají profesionálové. Důležitá je opět zpětná vazba, díky které se mohou dále rozvíjet.¹⁹

¹⁹MÜLLEROVÁ, M.: *Dobrovolnictví pro kulturu*. 1.vyd. Praha: Publikace Institutu umění, 2011. ISBN 978-80-7008-268-3, s. 21

4 DOBROVOLNICTVÍ U NÁS A VE SVĚTĚ

Pojem dobrovolnictví není v lidské společnosti ničím novým. Už v dobách minulých a v každé kultuře a společnosti se na pomoci druhým podíleli ti, kteří byli z pohledu společenské úrovně, na tom lépe. Pomáhali lidem, kteří se vyskytli kvůli nějaké nemoci, chudobě či přírodní katastrofě, zvládnout jejich životní situaci. Vzájemná pomoc a lidská empatie tvoří základní složky lidské společnosti a hlavně náboženství.

Rok 2001 se stal pro mnohé dobrovolníky velmi důležitým a to díky uznání, které se jim doneslo. Organizace spojených národů vyhlásila tento rok 2001 za Mezinárodní rok dobrovolníků. Iniciativou byla nešťastná tragédie, která se stala v Japonsku roku 1995. Japonsko tehdy postihlo ničivé zemětřesení. Velké poděkování patří tisíce dobrovolníkům z celého světa, kteří byli po katastrofě nápomocní.

To, že má dobrovolnictví ve světě velký význam pro společnost, si každým rokem připomínáme 5. prosince. Tento den je od roku 1985 vyhlášen jako mezinárodní den všech dobrovolníků.

4.1 Dobrovolnictví ve světě

Dobrovolnictví ve světě zahrnuje kromě činnosti na národní úrovni také mezinárodní a mezistátní programy. Lidé, kteří jsou zapojeni do dobrovolné činnosti, jsou nedílnou součástí v humanitních programech OSN, v ochraně lidských práv a v procesu podpory demokracie. Zároveň hrají velkou roli v podpoře zvyšování gramotnosti a ochrany životního prostředí.²⁰

4.2 Dobrovolnictví v USA

V Americe došlo k největšímu rozkvětu dobročinnosti až ve druhé polovině 20. století a to nejen ve spolecích církevních, ale touha pomáhat jiným se rozšířila natolik, že většina obyvatel Spojených národů a Kanady mají pomáhat lidem, i když nejsou členy nějaké organizace. Dobrovolná činnost se zde rozvíjela daleko dříve než v Evropě. S příjezdem

²⁰TOŠNER, J., SOZANSKÁ O.: *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-514-8, str. 24

osadníků do Ameriky přišla nová vlna, kdy došlo k vybudování nové společnosti. Ta byla založena na dohodách mezi svobodnými a rovnými lidmi a život nebyl veden rozhodováním vlády, ale základy byly položeny na schopnosti lidí a vzájemné pomoci. Dobrovolnictví je zde považováno za součást života a to nejen v organizacích, ale především na pomoci občanů.

Veliký význam má u dobrovolnických center propagace a následná podpora dobrovolnictví, organizování seminářů a nejrůznějších workshopů a vlastně veškerým dalším vzděláváním dobrovolníků. Tyto centra, které se liší velikostí a počtem profesionálních pracovníků, kladou důraz na otázky dobrovolnického managementu, který je zdrojem výběru, výcviku a hodnocení dobrovolníků. Ať už jsou to menší centra, kde je zaměstnáván jen jeden profesionál, nebo centra větších rozměrů, kde je zaměstnáváno více osob, všechny tyto organizace mají vlastní dokumentační oddělení a knihovny. V průzkumech bylo zjištěno, že v USA se dobrovolnictví věnuje 20% populace a v Kanadě až 25%.

V roce 1961 se prezident J. F. Kennedy podílel na vzniku Mírových sborů. Úkolem těchto sborů bylo kromě pomoci druhým, hlavně propagovat myšlenku celosvětového přátelství. V současné době se v Mírových sborech na pomoci druhým podílí 7300 dobrovolníků a to celkem v 75 zemích světa. Je zde kladen velký důraz na jazykovou a kulturní přípravu. Dobrovolníci pomáhají ve všech zemích světa a zajišťují pitnou vodu do míst, kde je nedostatek, starají se o životní prostředí a bojují proti šíření AIDS. Veškeré zkušenosti a vědomosti, které získají během působení, mohou dobře využít v profesionální kariéře.²¹

To, co patří k zvyklostem Ameriky je fakt, že každá dobročinná iniciativa má podporu od politické či církevní významné osobnosti. Roku 1990 se začala rozvíjet organizace Points of Light Foundation, která byla založena za účelem šíření dobrovolnictví. Na základu se podílel představitel obchodu, médií a školství. Hlavním cílem této organizace je, co nejefektivněji zapojit více lidí do řešení sociálních problémů.²²

²¹ TOŠNER, J., SOZANSKÁ O.: *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-514-8, str. 25

²² Tamtéž, str. 25

4.3 Dobrovolnictví v Evropě

Tradice evropského dobrovolnictví se začalo rozvíjet v dobách průmyslové výroby a odvíjela se od práce v charitativních organizacích. Jednalo se spíše o model dobrovolnictví v sektoru zájmových činností a v poslední době se začal rozvíjet o systémy dobrovolnických center. Jednotlivé evropské země se liší jak v procesu fungování organizací, tak v počtu zapojených dobrovolníků. My se zaměříme na země jako je Německo, Francie, Velká Británie a Nizozemsko.²³

Dobrovolnictví v Německu se rozvíjí směrem sociálního hnutí, kdy se dobrovolníci zapojují při integraci přistěhovalců a při nepřetržitém budování mezinárodních vazeb jak na evropské, tak na světové úrovni. V Německu je podporováno fungování okolo sta dobrovolnických center, kde je pozornost kladena hlavně mládeži. Počet dobrovolníků napojených na církev, se v Německu pohybuje okolo 80 tisíc a zároveň je Německo největším zaměstnavatelem lidí, zabývajících se dobrovolnou činností.

Ve Francii zaujímá dobrovolnictví jinou pozici, než v jiných zemích. V roce 1791 se ve Francii vydal zákon, kde se uvádí, že právo jednat jako prostředník mezi občanem a státem nemá žádná organizace. Proto je ve Francii otevřený jen velmi malý veřejný sektor. Více jak polovina ze všech dobrovolníků se angažuje ve sportu a kultuře. Dobrovolníků, působících v procesu vzdělávání a výzkumu, je pouhých 20% a dobrovolníků, kteří pomáhají a vykonávají svou práci u osob sociálně znevýhodněných je pouhých 13%.)

Dobrovolnictví ve Velké Británii je považováno za součást života a patří k tradičním zvyklostem a to zejména v charitativní činnosti. Lidé se zapojují dobrovolně a pomáhají tam, kde je to potřeba. Velký důraz je kladen na soběstačnost občanů a státní péči. Jsou ponechány jen ty oblasti, kde je to opravdu nutné. Ve Velké Británii jsou národní dobrovolnická centra, která sídlí v Anglii, Skotsku, Walesu a v Severním Irsku. Všechny organizace ve Velké Británii jsou propojené a spolupracují přes internetovou stránku TheSite. Tato stránka jim slouží k výměně informací a je zde přes 16 tisíc fungujících organizací.

²³ TOŠNER, J., SOZANSKÁ O.: *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-514-8, str. 26

Nizozemsko je stát tradičním smyslem pro pomoc. Vznikly zde nové druhy dobrovolnictví a to z důvodu nesouhlasu a nespokojenosti občanů s již tradičními postupy státní péče. Občané začali zakládat vlastní organizace na pomoc, zaměřené například na pomoc bezdomovcům, či pomoc pro lidi infikované HIV. Vláda začala postupně připravovat právní podmínky a financovala vznik některých dobrovolnických center.

4.4 Dobrovolnictví v České republice

V České republice došlo k největšímu rozkvětu dobročinnosti již v 19. století, kdy vznikla řada spolků na podporu umění, vzdělání a vědy. Jen s některými z nich jako například spolek Mánes, nebo Sokol se setkáváme i dnes. Společně s těmito spolky v zemi vznikaly i některé odborné organizace, například židovské, jejichž základ byl postavený na dobrovolné spolupráci a pomoci.

Se vznikem samotného Československa se dobrovolná činnost rozvíjela dál a vzniklé organizace rozvíjely mnoho soukromých, náboženských a národnostních organizačních forem, například organizace Československý červený kříž. Následný vývoj byl v průběhu let přerušen německou okupací a následným vznikem socialistického státu. Za dob totalitního režimu byly dobrovolné činnosti přerušeny a činnosti organizací byla záměrně a systematicky zničena, nebo podřízena státu a jeho vedení. Docházelo k přísným kontrolám a všechny organizace, které přetrvaly, musely být sdruženy v tzv. Národní frontě. Veškerý majetek organizací připadl státu a lidé demokraticky smýšlející byli vězněni. Teprve v osmdesátých letech 20. století nastala jakási obnova a rok 1990 sebou nese novou kapitolu občanských aktivit spolu se zákonem č.83/1990 Sb., o sdružování občanů, který schválilo Feudální shromáždění. Po příchodu tohoto zákona následovaly i další zákony, ale pro nás velmi důležitý zákon č. 227/97 Sb., o nadacích a nadačních fondech a novela občanského zákoníku, ve kterém se mimo jiné hovoří o zájmových aktivitách a sdruženích.

Po dlouhých etapách a hledání vlastní identity se u lidí začal projevat zájem o nový životní styl a o rozvoj společenských hodnot. Lidé začali rozvíjet svou přirozenou hodnotu pomáhat jiným a to, že pomoc byla na místě a byla potřeba hlavně občanům, kteří se vyskytli v tíživých situacích a nemohli si pomoc sami. Lidé začali obnovovat a

rozvítet spolky a organizace, které byly díky minulému režimu potlačeny. Spolu s obnovenými organizacemi vznikalo spoustu nových neziskových organizací, které neměly žádné prostředky, ani majetek. Stavěly své základy pouze na dobrovolnosti a nadšení, které bylo do práce vkládáno. Vzniklo mnoho sportovních, kulturních a dětských organizací, které byly díky odhodlání organizátorů dobrovolně vedeny. Řadíme sem i organizace se zaměřením na charitu a zdravotnictví. Cílem těchto organizací bylo pomoci lidem, kteří byli ve společnosti něčím znevýhodněni. Hovoříme o seniorech, příslušnících národnostních menšin a tělesně či mentálně handicapovaných.

Každoročně dobrovolníci odpracují v organizacích nespočet hodin zdarma a spolu s prací přispívají ke zvýšení kvality života. Stále zůstává neziskový sektor na pokraji zájmu společnosti a proto je velmi důležité aby se dobrovolnictví rozvíjelo a publikovalo užitek, jaký dobročinnost nese. Dobrovolná činnost je vhodná pro dlouhodobě nezaměstnané. Přinese jim pocit důležitosti ve společnosti a mají možnost získat zkušenosti a navázat nové přátelské vztahy.

Změnou pro dobrovolnictví přinesl rok 2001. Tento rok byl vyhlášený Mezinárodním dnem dobrovolníků. Tentýž rok se začalo i následně pracovat na právní úpravě spravující dobrovolnictví a zároveň byly vypsány granty, pro potřebu dobrovolných programů a byla připravena škála aktivit, které přibližují dobrovolnictví veřejnosti.²⁴ O rok později, tedy v roce 2002, byl schválen zákon č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě.

Nepřetržitý nárůst neziskových organizací, přináší i náhled samotného laika na postavení dobrovolníků v organizaci. Dobrovolníci jsou vnímáni jako důležitý útvar pomoci. Velkou změnou je i vznik dobrovolnických center, které se zaměřují na propagaci a nárůst dobrovolnictví ve společnosti. Výsledkem je narůstající zájem o dobrovolnictví v České republice. Naší nejznámější dobrovolnickou organizací je Hestia.²⁵

²⁴TOŠNER, J., SOZANSKÁ O.: *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-514-8, str. 31

²⁵ Hestia- Organizace pro podporu dobrovolnictví. Dostupné na www.hest.cz

6 HODNOTA A VÝZNAM DOBROVOLNICTVÍ

Už víme co to dobrovolnictví vlastně je, jaké je jeho celková historie, známe charakteristiku dobrovolníka a víme, jaké druhy dobrovolnictví existují. Co je ale důležité vědět, je celkový význam této činnosti, která je ve světě tak známá. Názory na význam dobrovolnictví se mohou velice lišit. To, co můžeme s jistotou říci je to, že dobrovolnická činnost je prospěšná jak z pohledu dobrovolníka, tak z pohledu organizace, ve které je dobrovolník zapojený. Následně se zaměříme na význam dobrovolnictví pro společnost, význam dobrovolnictví pro dobrovolníka a význam dobrovolnictví pro samotného jedince se zaměřením na tělesně postiženého.

6.1 Význam dobrovolné činnosti pro společnost

Ve společnosti má dobrovolnictví své místo a významově je důležité díky podpoře občanských aktivit, kdy se občanů zapojují do tvorby vlastního životního prostoru. Všeobecná deklaráce o dobrovolnictví charakterizuje dobrovolnictví jako činnost, která umožňuje:²⁶

- *udržovat a posilovat takové lidské hodnoty, jako jsou soudržnost, zájem o druhé a služba jiným lidem,*
- *aby jednotlivci mohli uplatňovat svá práva a odpovědnost jako příslušníci komunity a aby se zároveň mohli po celý život učit růst, realizovat veškerý svůj lidský potenciál,*
- *propojení navzdory rozdílům, které nás rozdělují, abychom mohli žít ve zdravých, udržitelných komunitách a abychom mohli společně usilovat o nalezení nových řešení pro společné úkoly a mohli jsme utvářet náš kolektivní osud.*

Cílem dobrovolné činnosti je podpora solidarity a hlavně posílení a uchopení soudržnosti občanů.

²⁶Všeobecná deklaráce o dobrovolnictví. Amsterdam: IAVE - Mezinárodní asociace pro dobrovolnické úsilí, 2001

Kromě zapojení občanů do tvorby životního prostoru a do procesu o řešení problémů má dobrovolnictví velký význam při sociálním začleňování nezaměstnaných občanů a vytváření dobrých podmínek pro smysluplné trávení volného času občanů výdělečně činných.

Dobrovolná činnost přináší do společnosti určitý sociální rozměr, který je pro fungování důležitý, protože kdyby ve společnosti neexistovalo stabilní sociální prostředí, nemohla by společnost bezproblémově fungovat. Rozvoj a fungování dobrovolnictví se tedy stává jedním z nejvýznamnějších moderních trendů.²⁷

6.2 Význam dobrovolné činnosti pro dobrovolníka

Význam činnosti dobrovolnictví pro samotného dobrovolníka je především vhodný k posílení sebevědomí, kdy se dobrovolník může cítit důležitým pro někoho jiného. Ve své práci dobrovolník zapojuje všechny své schopnosti a znalosti a nadále se ve své práci zdokonaluje. Své schopnosti v novém prostředí rozvíjí a učí se všem novým dovednostem. Dobrovolník, který je v současné době nezaměstnaný anebo dobrovolník, který je již v důchodu má dobrovolnictví význam udržení sociálních dovedností a důležitým významem je také vyplnění volného času.

Na rozdíl od České republiky si v zemích, které mají svou dlouholetou tradici, dobrovolnictví velice cení a dobrovolníky si získávají díky vzniklé prestiži. V České republice se o prestiži hovořit nedá a to z důvodu nevhodných narážek, že dobrovolnictví je pouhá náhražka pro dosavadní selhání státního sektoru. Na dobrovolnictví se přihlíží jako na něco nepodstatného. Z tohoto důvodu veřejnosti na selhání, vznikl neziskový sektor, který stejně jako dobrovolnictví je velmi důležitý. To, co by mohlo dobrovolnictví posílit je informovanost, která tu velmi chybí.

Důležitým významem v dobrovolnictví je i možnost získat nové přátele a kontakty. Z vlastní zkušenosti mohu říci, že mi dobrovolnictví dalo mnoho přátel a to nejen ze sekce dobrovolníků, ale také z klientů. Co mi dobrovolnictví dalo, jsou již zmiňované zkušenosti, zvýšení empatie a hlavně pocit z vykonané práce, kterou vykonávám velmi

²⁷SOMROVÁ, L., KLÉGROVÁ, A.: *Dobrovolnictví*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. ISBN 80-86991-68-7, str. 15

ráda. Díky dobrovolnictví jsem byla svědkem pravého štěstí, radosti, dojetí a hlavně smysluplnosti v tom, co dobrovolníci dělají. V jedné větě jsem našla smysl života a zdraví, což jsou ty nejdůležitější hodnoty.

6.3 Význam dobrovolnictví pro tělesně postiženého jedince

Dobrovolníci mohou působit v organizacích zaměřených na péči seniorů, lidí vyskytujících se v těžké životní situaci a v poslední řadě u jedinců s tělesným postižením. V mé práci se zabývám významem dobrovolnictví u tělesně postižených jedinců.

Význam pro jedince může být opravdu obrovský. Vždyť právě oni jsou svědky něčeho neobvyklého. Dobrovolníci se snaží vypomáhat a motivovat k plnohodnotnějšímu životu. Motivovat jedince k tomu, aby i přes všechny nedostatky a nepříznivé události co se v jejich životě odehráli, si dokázali života vážit. Aby si dokázali život užít v rámci možností nejlépe, jak mohou. Dobrovolníci se snaží jedince více začlenit do společnosti a zároveň vytváří hodnotový systém, ve kterém je nejdůležitější obracení se na potřeby druhých.

Celkovým hodnocením dobrovolné činnosti z pohledu tělesně postiženého jedince se dále zabývá praktická část práce.

6 TĚLESNÉ POSTIŽENÍ

Jelikož je má práce zaměřena na význam dobrovolnictví pro tělesně postižené, je tato kapitola věnována charakteristice a základnímu rozdělení tělesného postižení.

Větší část populace si pod pojmem tělesné postižení představí jedince, který je upoutaný na invalidní vozík. Avšak tělesné postižení souvisí s daleko větší škálou projevů a řadíme sem i dlouhodobá zdravotní oslabení, která na první pohled nemusí být tak zjevná.

V publikaci Speciální pedagogika se definice tělesných postižení uvádí takto: „*Tělesná postižení jsou přetrvávající nápadnosti, snížené pohybové schopnosti s dlouhodobým nebo podstatným působením na kognitivní, emocionální a sociální výkony. Řadíme mezi ně vady pohybového a nosného ústrojí, tzn. kostí, kloubů, šlach, svalů a cévního zásobení. Dále pak poškození nebo poruchy nervového ústrojí, pokud se projevují narušenou hybností*“.²⁸

5.1 Diagnostika tělesného postižení

Diagnostikou poruch hybnosti, onemocnění a zdravotních oslabení se zabývá mnoho medicínských oborů. Ve speciální pedagogice se diagnostika zabývá možnostmi vzdělávání a rozvoje handicapovaných osob. Hlavním cílem je najít určité prostředky a způsoby ke správnému začlenění a fungování jedince ve společnosti. Aby se jejich vada nestala překážkou osobního rozvoje. Například u jedince, který je upoutaný na lůžko se může objevit inteligenční a tvořivý talent. Je potřeba i navzdory těžkého pohybového omezení najít možnosti a uplatnění v jakémkoliv oboru. I jedinci tělesně postižení mají právo na kvalitní prožití života a i přes jejich postižení, kdy jsou zcela závislí na pomoci či asistenci druhých lidí, bychom měli najít reálné způsoby k naplnění jejich života. I sebemenší projev nezávislosti a samostatnosti je pro takového jedince mimořádným úspěchem.²⁹

²⁸RENOTIÉROVÁ, M., LUDVÍKOVÁ, L. a kol. 2003. *Speciální pedagogika*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2003. ISBN 80-244-0646-2, str. 204

²⁹SLOWÍK, J. *Speciální pedagogika*. 1.vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2007. ISBN 978-80-247-1733-3, str. 98

5.2 Klasifikace tělesného postižení

Pod termínem zdravotní postižení, se tyto postižení označují jako dlouhodobé, až přetrvávající a trvalé omezení jedince, který nemůže vykonávat běžné činnosti každodenního života. U krátkodobého onemocnění, které může být také velice intenzivní, se stav jedince po dokončení dané léčby vrací do normálu a v takovémto případě nebudou kritéria naplněna. Klasifikaci tělesně postižených a zdravotně oslabených lze dělit na mnoho skupin a odvětví, záleží na uchopení autora dané klasifikace. Mezi ty nejvíce užívané klasifikace patří tyto dvě skupiny a to podle místa vzniku tělesného postižení a podle doby vzniku tělesného postižení.

5.2.1 Klasifikace podle místa vzniku

Tato klasifikace je zaměřena na kritérium místa vzniku, tedy kde došlo k následnému postižení části těla. Postižení se dá rozlišit do čtyř základních skupin a mezi tyto skupiny patří:

- Obrny centrální a periferní
- Deformace
- Malformace
- Amputace

Obrny centrální a periferní

Souvislosti jsou spojené s centrální nervovou soustavou, jako je mozek a mícha a s periferní soustavou, tedy obvodová nervová soustava. Dalším rozlišením je při dělení podle rozsahu a stupně postižení. U parézy se jedná o ochrnutí částečné a u plegií se jedná o ochrnutí celkové.

Mezi částečná centrální postižení spadá i dětská mozková obrna a centrální postižení lehčího typu nazývaná lehká mozková dysfunkce.

Deformace

Deformace se vyznačují nesprávným tvarem některé části na těle. Můžeme sem zařadit deformity páteře, které mají různé příčiny vzniku. Této skupiny řadíme i skoliózy, nebo deformace vzniklé v důsledku chybného vývoje kyčelního kloubu. Deformace dále

rozdělujeme na jednostranné a oboustranné.

Malformace a amputace

Pod pojmem malformace se rozumí patologické vyvinutí nějaké části těla. Nejčastěji jsou to právě chybějící končetiny. Malformace spadá do skupiny vrozených vývojových vad, kdežto amputace vrozená vývojová vada není. Amputace je odstranění nějaké části těla a to buďto chirurgicky, nebo během úrazu. V chirurgii dochází k amputaci, je-li tělo ohroženo nějakou infekcí.

5.2.2 Klasifikace podle doby vzniku

V této klasifikaci je nejdůležitějším faktorem doba vzniku daného postižení. Postižení se dá rozlišit podle doby vzniku na tři základní skupiny, mezi které patří:

- Vrozená postižení
- Získaná postižení po úrazu
- Získaná postižení zapříčiněná nemocí

Vrozená postižení

Vrozené vady vznikají zpravidla během začátku doby těhotenství. Příčinou je porucha vývoje zárodka a na vzniku této poruchy se podílí řada faktorů. Do této skupiny řadíme infekční onemocnění, která se vyskytla u matky během prvních týdnů těhotenství, dále psychická traumata matky, toxické vlivy některých chemikálií a léků užívaných během těhotenství. Vliv na vrozená postižení mají i komplikované porody, či plody narozené předčasně.³⁰

Vrozené vady se dále dělí na vrozené vady lebky a páteře, vrozené vady končetin a růstových odchylek a centrální a periferní obry.

Tělesná postižení získaná po úrazu

Kromě získaných úrazů, zapříčiněných úrazem do této kategorie spadají i úrazy získané deformací. Příčinou vzniku je obvykle nesprávné držení těla.

³⁰RENOTIÉROVÁ, M. *Somatopedické minimum*. 1. Vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2002. ISBN 80-244-0532-6, str. 30

Tělesná postižení získaná nějakým úrazem nejčastěji vznikají při dopravních nehodách, při zasažení elektrickým proudem a jiných nepříjemných tragédií. Spadají sem úrazové nemoci mozku a míchy, otřes mozku a zlomeniny obratlů, které znemožní hybnost a citlivost. Jako další sem čadíme úrazové poškození nervů.

Tělesná postižení získaná po nemoci

Mezi nejčastější onemocnění patří onemocnění revmatické, které je mimo jiné známý i jako revmatická horečka. Horečka z důvodu jakým se projevuje a horečky jsou při tomto onemocnění velmi vysoká. Dochází k poškození kloubů, k poškození mozku a mezi nejzávažnější poškození srdce. Příčinou vzniku je streptokoková infekce a propuká nejčastěji u dětí 5-14 let.

5.3 Etiologie tělesného postižení

Příčiny tělesného postižení se různí. Prvotní rozdělení příčin vzniku tělesného postižení dělíme na primární a sekundární. Primární porucha vzniká jako následek přímého poškození pohybového ústrojí, na rozdíl u sekundární poruchy, u které dochází k omezení pohybu v důsledku jiné nemoci či poruchy. Příčiny vzniku tělesného postižení dále rozdělujeme podle toho, zda li se jedná o vady vrozené, nebo získané v průběhu života. U vrozeného postižení bývají tyto poruchy nejčastěji spojovány s dětskou mozkovou obrnou. Méně častým vrozeným postižením jsou vrozené vývojové vady, kde nejčastěji chybí končetiny. Co ale v etiologii tělesně postižených dominuje, jsou úrazy a následky závažných nemocí. Patří sem například poranění páteře a míchy.

Stále častěji přibývají deformity páteře, které jsou zapříčiněny vlivem špatného životního stylu, kde je nejdůležitější včasná prevence. Nejčastější deformity páteře jsou skoliózy, tedy zakřivená páteře do stran.³¹

³¹SLOWÍK, J. *Speciální pedagogika*. 1.vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2007. ISBN 978-80-247-1733-3, str. 98

PRAKTICKÁ ČÁST

7 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMU

7.1 Metody výzkumu

Praktická část bakalářské práce je zaměřena na výzkum zabývající se dobrovolnictvím a významem pro tělesně postiženého jedince. Pro zjišťování informací jsem si zvolila metodu kvalitativního výzkumu. Díky této metodě výzkumu došlo ke vzájemnému sblížení a k většímu získání informací a to díky prostoru, který měl pro vyjádření vlastních prožitků. Dalším důležitým prvkem byla vzájemná důvěra. Výhodou kvalitativního výzkumu je možnost získat více informací od jednoho člověka a lépe zachytit danou podstatu celé problematiky. V kazuistikách jsem zpracovala i informace, které jsem získala během pozorování ve sdružení Kontakt bB, ve které jsem tyto tělesně postižené jedince oslovila.

Sběr informací týkajících se významu dobrovolnictví pro tělesně postižené jsem získávala od čtyř jedinců pomocí standardizovaného rozhovoru, kde byl cíl a záměr jasně stanoven. Rozhovory jsem dělala s tělesně postiženými jedinci, kteří navštěvují občanské sdružení Kontakt bB. Charakteristikou sdružení Kontakt bB se zabývám v následující kapitole. Otázky týkající se osobního života a otázky zaměřené na význam dobrovolnictví jsem zpracovala do formy kazuistiky.

7.2 Cíl výzkumu

Cílem praktické části je získání informací od čtyř vybraných jednotlivců pomocí standardizovaného rozhovoru a mého sledování v organizaci, kde jsem jednotlivce oslovila ke spolupráci. Konečným výstupem mé práce je zhodnocení proběhlých rozhovorů a zpracování jednotlivých kazuistik. Cíl výzkumu lze vyjádřit v jednotlivých bodech, které jsou:

- Jakou roli v tvém životě hraje dobrovolnictví?
- Považuješ dobrovolnictví za přínosné?
- Jsi s prací dobrovolníků spokojen/a ?

- Co se ti na práci dobrovolníků nelíbí? A co by si případě změnil/a?
- Jak by si celkově zhodnotil/a význam dobrovolnictví?

Pro rozhovor jsem měla připravený okruh otázek, které se v souvislosti s vedeným rozhovorem rozšířily díky informacím, u kterých jsem si byla nejistá. Začátek rozhovoru byl směřovaný na osobní otázky ze soukromého života. Tyto otázky mi sloužily k lepšímu zpracování kazuistik.

Každá kazuistika má své anamnézy. Rodinnou anamnézu, ve které jsem zjišťovala informace, týkající se rodiny a rodinného zázemí a nemoci, které se popřípadě v rodině vyskytují. V rámci rodinného života jsem pokládala i otázky zaměřené na jejich tělesné postižení a následovala anamnéza osobní. Kromě anamnézy rodinné a osobní je v kazuistikách uvedena anamnéza sociální, která pojednává o současném sociálním začlenění. Poté jsem se zaměřila na otázky, které byly mířené přímo na význam dobrovolnictví. Okruh otázek se týkal organizací, které navštěvují. Následoval rozhovor zaměřený na dobrovolnictví. Zde se otázky rozvinuly do větších rozměrů. Zjišťovala jsem, jaký význam v jejich životě dobrovolnictví má a co se dotazovaným na dobrovolnické práci líbí a čeho si váží. V dalších otázkách jsem se naopak zaměřila na to, co jim u práce dobrovolníků nelíbí a co je znepokojuje.

Dvě kazuistiky se týkají jedinců, které své tělesné postižení mají od narození a jejich postižení je tedy vrozené. Další dvě kazuistiky jsou zpracované na tělesně postižené jedince, kteří své postižení získali, takže jejich život do určité doby nebyl postižením nijak ovlivněn.

Shromažďování informací probíhalo pomocí zápisu, který jsem při rozhovoru vedla. Ze zjištěných informací a z mého pozorování během působení v organizace jsem zpracovala následné kazuistiky.

Kvůli ochraně soukromí všech zúčastněných jsem při zpracování informací, jsem zachovala anonymitu jedinců, a proto výsledné zpracované kazuistik uvádím v pozměněných jménech a to všech zúčastněných.

8 KONTAKT BB

Jelikož respondenti, kterých se týkají i následně zpracované kazuistiky, navštěvují občanské sdružení Kontakt bB, je potřeba vysvětlit, o jaké sdružení se jedná a čím se zabývá.

Kontakt bB je registrovaným poskytovatelem sociální služby podle zákona č. 108/2006 Sb. A to už od samého začátku. Podle typového zařízení se řadí pod sektor sociálně aktivační služby pro seniory a zdravotně postižené. Své služby nabízí tělesně postiženým a zachovávají služby jako je zprostředkování kontaktu se společným prostředím, sociální terapii a pomoc při prosazování práv a zájmů. Rámcem pro naplňování činnosti je volnočasová aktivita formou plavání. Hlavním prvkem je osvojení schopnosti pohybovat se ve vodě a to zcela samostatně. Má to veliký význam na schopnost se dále samostatně pohybovat i v běžném životě. Plavci si osvojují dovednosti a celkově výuka plavání vede ke zlepšení soběstačnosti.

Tento projekt zaměřený na výuku plavání zdravotně postižených není jen o fyzické aktivitě jedinců, ale především je zaměřený na rozvoj a napojení vzájemné spolupráce a obohacování mezi pracovníky, dobrovolníky a plavci samotnými. Cílem tohoto projektu je osobnostní rozvoj všech, kteří jsou zapojeni. Jsou to právě samotní dobrovolníci, pracovníci a plavci. Díky programu se plavcům zvyšuje sebevědomí a v mnohých situacích se stávají soběstačnými a samostatnými jednotkami. V aktivitách, které Kontak bB nabízí, je možnost zapojení i rodinných příslušníků a blízkých přátel. Nejedná se pouze o výuku plavání, ale také jsou organizované pobytové akce, kde jsou plavci svěřeni do péče právě dobrovolníkům a zaměstnancům.

Samotná výuka plavání je založena na metodě Kovář-Nevrkla, což jsou zakladatelé programu s tělesně postiženými. Mgr. Martin Kovář je čtyřnásobný vítěz paralympijských her. Vytvořili základ pro fungování této metody a podle nich se naučilo nespočet tělesně postižených jedinců plavat. Osvojit si schopnosti spojené s plaváním si dokázali i tělesně postižení, kteří jsou na souši upoutáni na elektrický vozík a pohybu nejsou schopni. Proto je plavání jedním z ideálů pohybové činnosti pro tělesně postižené. Kontakt s vodou a práce s nimi ve vodě doplňuje zdravotní rehabilitaci, které

zvětšuje vitální kapacitu plic, vyrovnává skoliózy a posiluje zbývající potenciál jedince. Jedním z důkazů úspěšnosti je 79 medailí z vrcholových světových šampionátů.

Každým rokem přibývá počet tělesně postižených zapojených do organizace a to z hlediska dětí, mládeže i dospělých. Každoročně je do programu zapojeno přes 300 tělesně postižených a výuka probíhá ve střediscích Praha, Brno, České Budějovice a v neposlední řadě v Karlových Varech. Je úžasné sledovat píli a nadšení zapojených jedinců do projektu. Sledovat jejich růst a úspěchy, kterých dosahují rok co rok. Již od roku 1995 získávají plavci medaile na paralympijských hrách a mistrovstvích světa. Velkým úspěchem jsou zlaté medaile získané na Letních paralympijských hrách v Athénách roku 2004.

Co se týče výuky plavání tělesně postižených, jsou plavci rozděleni do tří skupin. Kompenzačně rehabilitační, kondičně rehabilitační a sportovně rehabilitační. K úplnému fungování ve vodě jsou instruktoři a dobrovolníci vyškolení. Hlavní aktivitou při plavání s tělesně postiženými, je terapie, která je díky pohybu ve vodě realizovaná na úrovních rehabilitačních a vrcholově sportovních. Jedná se o terapii pohybem ve vodě. Pro tělesně postižené ve vodě nastává čas, kdy se mohou uvolnit a pracovat se svým tělem a jen se nechat vést od profesionálně vyškolených instruktorů. Mezi hlavní oblastí činnosti, které se navzájem propojují, patří:

- Odstraňování bariér vedené ke vzájemné spolupráci mezi zdravotně postiženou a nepostiženou populací
- Motivovat všechny účastníky zapojené v programu k soběstačnosti a zvyšovat životní rozvoj
- Cílem je aby tato mladá generace v dospělosti nevyžadovala institucionální podporu a proto je důležité vést mladou generaci tělesně postižených k samostatnosti a k smyslu aktivního životního stylu.
- Umožnit plavcům dostatek aktivit pro jejich osobní rozvoj a snažit se využívat všechny hlavní činnosti, mezi které patří celoroční intenzivní terapie, týdenní pobyty a zkoušky připravenosti

- Kvalitu výuky vést svědomitě a odborně se záměrem směřování k zvládnutí samostatného pohybu jak ve vodě, tak v běžném životě.
- Podporovat sebevědomí, odvalu a odhodlání pracovat sami na sobě.

Celková činnost sdružení Kontakt bB je zcela závislá na práci dobrovolníků. Každým rokem je zapojeno do středisek okolo stovky nových dobrovolníků, kteří musí být na začátku působení řádně zaškoleni. Úkolem dobrovolníka je pokud možno svědomitě docházet na výuku plavání, které v každém středisku probíhá každý den. Pokud má dobrovolník zájem, aktivně se zapojuje a je zapojen i do pobytových akcí. Spolupráce s dobrovolníky je zde velice důležitá. V rámci získávání nových dobrovolníků jsou na středních školách, v místech určitého střediska, organizovány přednášky, které se snaží mladistvé namotivovat ke spolupráci. Pokud se objeví u někoho zájem, je už jen na něm, jak k dobrovolnictví přistupuje a jestli je schopen tuto činnost vykonávat.³²

³² KontaktbB.cz : *O-nas [online]*, [cit. 2016-02-04],Kontakt bB. Dostupné z <http://www.kontaktbb.cz/o-nas/t1002>

9 KAZUISTIKY

Kazuistika č. 1

Rodinná anamnéza

Tereza se narodila jako druhý potomek do plně fungující rodiny, kde se nevyskytoval u matky ani u otce nějaký zdravotní problém. V prvních 25 dnech těhotenství nastaly komplikace. Porod proběhl bez komplikací, ale dívka se narodila s vrozenou vadou a to s rozštěpem páteře. Při této vadě došlo k tomu, že se jeden z několika obratlů neuzavřelo a vznikla mezera. Následkem se stalo částečné ochrnutí a spolu s ním i částečné ochrnutí v oblasti dolních končetin. Matka i otec se začali dívce velmi intenzivně věnovat. Díky jejich péči je dívka schopna sama chodit a všechny základné hygienické věci zvládá zcela bez problému a sama. Zvládne sama ujít určitý čas trasy, ale po většinu jí slouží i invalidní vozík.

Sociální anamnéza

Nyní je Tereze 16 let a její tělesný handicap v životě není problém. Bydlí s rodiči a se svým starším bratrem v rodinném domě, který je přizpůsobený jejímu tělesnému postižení. U domu mají velkou zahradu, kde dívka tráví volný čas a kam chodí relaxovat.

Osobní anamnéza

Úspěšně ukončila studium na základní škole, a jelikož je dívka velmi nadaná, ukončila základní vzdělání s vyznamenáním. Po základní škole nastoupila na Střední školu, kam již druhým rokem dochází. Přejít na střední školu byl pro dívku náročnější, jelikož nastaly velké změny. Na školu musí z hlediska vzdálenosti každé ráno dojíždět přes celé město. Na začátku minulého roku, kdy dívka nastoupila do 1. ročníku, byly změny náročné. Nastoupila do kolektivu, na který nebyla zvyklá a který nebyl zvyklý na ní. Všem se dokázala velmi rychle zapojit a s jistotou mohu potvrdit, že kolektiv ji mezi sebe přijal a to i přes její tělesné postižení. Ve třídě jí spolužáci pomáhají a dívka střední školu zvládá se skvělými výsledky.

Kromě toho, že je dívka velmi nadaná ve škole je i velmi skvělou plavkyní. Pětkrát

týdně dochází na plavecký trénink a její výsledky se pohybují na světové úrovni. Každoročně vyhrává několik medailí na Mezinárodních hrách handicapovaných. Zúčastnila se i paralympijských her v Sochi, kde dosáhla velikých úspěchů. Do občanského sdružení Kontakt bez bariér začala docházet již ve čtyřech letech, kdy začátky nebyly úplně tak jednoduché jak se zdá. Musela překonat velké překážky a díky její bojovnosti se dostala velmi vysoko. Její píle a vytrvání jsou pro mě velice obdivující.

I přes její velmi nabitý program, při kterém zvládá studium na střední škole a velmi intenzivní tréninky plavání, se věnuje manuálním pracím. Je velmi manuálně zručná a háčkování, šití či výroba šperků je pro ní oddechovým koníčkem, na který díky nabitému programu zbývá velmi málo času.

Význam dobrovolnictví

Dívka je při pobytových akcích zcela samostatná a práci dobrovolníků vyžaduje jen ve výjimečných situacích. Po většině jí doprovází její matka, která se dívce od mala velmi intenzivně věnovala a která má na pokrocích a úspěších velký podíl. I přes to, že je Tereza v mnohých situacích velmi samostatná, je pro ní práce dobrovolníků v životě důležitá. V dobách, kdy byla v plavání nováčkem práci dobrovolníků, pro ní byla přínosná a hraje v jejím životě velkou roli. Na otázky týkající se dobrovolnictví se velmi rozpovídala a bylo vidět, že pro ni práce zapojených dobrovolníků má své místo a smysl. Na otázku jaký význam pro tebe dobrovolnictví má odpověděla: *„Dobrovolníci jsou pro mě v první řadě skvělí kamarádi, trávím s nimi dostatek volného času a ti mně bližší jsou často tou největší nejen psychickou podporou, ale také terapií, kterou mám. Pro mě dobrovolníci bohužel ztratili význam součásti tréninku. Myslím tím, že už plavu sama a jejich práci tolik nevyžaduji. To ale neznamená, že se na bazénu nepotkáváme. My si to vše vynahrazujeme na akcích spojených s plaváním.“*

Jelikož je Tereza samostatný plavec a ve vodě asistenci nepotřebuje, jsou pro ní dobrovolníci přínosem. Jak uvádí ve své odpovědi na otázku, týkající se významu dobrovolnictví, vyhrazuje si kontakt s dobrovolníky na akcích, jako jsou například pobytové akce, kde je dostatek prostoru a času k vzájemnému sblížení a poznávání druhého člověka.

Na otázku Co se Ti na práci dobrovolníků líbí, odpověděla: „*Jsou to lidi s velkým srdcem a duší. Ti, kteří jsou opravdovými dobrovolníky, obětovávají pravidelně svůj volný čas a ti pracující pravidelně i část svých dovolených. Velmi obdivuji jejich chuť s námi spolupracovat. Pro některé je samozřejmě velmi těžké přehlížet naše různá postižení, ale když se to naučí a chovají se k nám stejně jakou ke zdravým teprve v ten okamžik, daný člověk může být opravdu ceněným dobrovolníkem. Za to jim všem patří velké DÍKY!*“

Na otázku Co se Ti na práci dobrovolníků naopak nelíbí, odpověděla: „*Ten, kdo mezi nás opravdu patří a bere to vážně a zodpovědně nemá žádné záporné a to zřejmě jen co se činnosti dobrovolníka týče, jinak se objevují drobné chyby u každého. Ti, u kterých by se dalo něco vytknout, sami časem zjistí dud, jak to správně dělat či nedělat anebo zjistí, že je to prostě nebaví a tím pádem to ztrácí význam jak pro něho, tak pro nás plavce. V takovém případě je to zbytečné jak ze strany naší, tak z jeho. Akorát dojde k tomu, že jsou obě strany našťvané a někdy i zklamané. Takže když t shrnu, co se mi nelíbí? Vlastně není nic, co se mi nelíbí.*“

Jelikož se s dobrovolnickými službami setkává již od začátku své plavecké kariéry, setkala se také s lidmi, kteří o dobrovolnickou činnost ztratili zájem. Jak dále konstatovala, je důležitá podpora i samotných dobrovolníků. Potřebují mít určitou zpětnou vazbu k tomu, aby věděli jak s jedincem pracovat a jakým chybám se vyvarovat. Postupem času a přísunem nových zkušeností se dobrovolník stává tím správným dobrovolníkem, který ví jak se v daných chvílích zachovat a čemu se naopak vyvarovat.

Kazuistika č. 2

Rodinná anamnéza

Tomáš se narodil do plně fungující rodiny jako jediný potomek. Otec s matkou byli pracovně vytížený. Podle zjištění se u nich neobjevovaly žádné zdravotní potíže ani u jednoho z rodičů.

Osobní anamnéza

Dětství měl podle odpovědí krásné. Měl spoustu kamarádů a to již od základní školy. Po základní škole vystudoval školu střední, kterou úspěšně ukončil maturitní zkouškou. Jeho výsledky byly velmi dobré, měl touhu jít dále studovat. Po maturitě, tedy ve dvaceti letech nastoupil do prvního ročníku na vysoké škole. Nastal den, který úplně od základů změnil jeho život. Jel jako spolujezdec v autě a stal se účastníkem dopravní nehody, která se stala na nechráněném železničním přejezdu během projíždějícího rychlíku. Během nehody utrpěl úraz hlavy s následnými neurotickými následky. Došlo k částečnému ochrnutí horních končetin a v určité části i dolních končetin. Tomáš byl po propuštění z nemocnice upoután na invalidní vozík a byl zcela závislý na pomoci druhé osoby. Nastalo období, které se stalo velmi těžká jak pro Tomáše, tak pro jeho okolí. Otec od rodiny odešel a veškerou péči mu věnovala matka. Během tohoto období se uzavřel do sebe a nechtěl vůbec spolupracovat. Jak sám řekl, v té době měl chuť všechno vzdát. Díky jeho rodině a přátelům, kteří se mu intenzivně věnovali.

Tomáš nyní funguje bez invalidního vozíku. Toto těžké období překonal a začal pracovat sám na sobě. O rok později nastoupil do občanského sdružení Kontakt bB a dvakrát týdně docházel na výuku plavání. Zúčastnil se i pobytových akcí, spojených se sdružením a jak konstatoval, bylo to pro něj něco, co ho posouvalo dál. Plavci i dobrovolníci se pro něj stali inspirací, a jak se zmínil, povzbuzovalo ho to a posouvalo dále. Jeho stav se zlepšuje každým dnem a velký podíl na tom nemají jen fyzioterapeuti, které navštěvuje, ale právě plavání. Své první kroky po autonehodě dokázal právě ve vodě, která mu umožnila i dostatek stability. Ve volném čase se kromě výuky plavání intenzivně věnuje kultuře a velmi rád navštěvuje kina a divadlo. Jelikož je velmi přátelský, vychází se všemi velmi dobře a dobrovolníky tráví i volný čas mimo výuku

plavání.

Sociální anamnéza

Otec od rodiny odešel během jeho léčení. Žádné sourozence nemá a proto pomoc a oporou nacházel hlavně u matky a u přátel. Bydlí s matkou v menším bytě a matka je doba a stará se o Tomáše. Jelikož bydlí jen s ní, snaží se jí vypomáhat a v normálním životě funguje bez výpomoci asistentů.

Význam dobrovolnictví

Dobrovolnictví se stalo zároveň součástí jeho života. Ve vodě vyžaduje určité vedení asistentů, tedy dobrovolníků, kteří ho korigují a učí nové techniky. Naučil se nejen korigovat dýchání ve vodě, ale také držení těla. Součástí plaveckého tréninku jsou také rehabilitace, vedené ve vodě. Při těchto rehabilitacích plavci vnímají vodu celým tělem a tělo se následně uvolňuje.

Na otázku, jaký význam dobrovolnictví pro tebe má odpověděl: „*Dobrovolnictví je pro mě něco výjimečného. Dobrovolníci pomáhají a starají se i tam, kde to zrovna není potřeba. Jsou nám velkou oporou a inspirací. Mají srdce na správném místě a do práce, kterou vykonávají, dávají vše. Mezi dobrovolníky jsem získal mnoho přátel. Rád s nimi chodím na některé akce, nebo jenom na kávu. Čas s nimi trávím velmi rád.*“

Co se Ti na dobrovolnictví líbí a naopak co se Ti na práci dobrovolníků nelíbí? „*Myslím, že není nic, co by se mi na práci dobrovolníků nelíbilo. Dělají něco pro dobro nás a pomáhají nám v mnohých situacích. I kdyby bylo něco, co by dělali špatně, nevyrovná se to. Jsem jim vděčný za to, co dělají a že to dělají z celého srdce. Nelíbí se mi ale to jak se k tomu staví společnost. Celkově k postižení.*“

V rozhovoru zdůraznil, že mu někdy přijde velmi nepříjemné, jak se společnost k tělesně postiženým staví. Někdo to prostě nepřijme. Pokud se jedná o samotné dobrovolníky, byl by rád, kdyby jich jen přibývalo.“ *Lidi se srdcem na správném místě je málo. „*

Kazuistika č. 3

Rodinná anamnéza

Martin se narodil do fungující rodiny jako první potomek rodičů. Těhotenství matky probíhalo v celku bezproblémově. Při porodu ovšem nastaly komplikace a Martin se narodil s poškozením centrální nervové soustavy. Následek byl vznik dětské mozkové obrny. Martin má omezené pohybové funkce a je upoután na invalidní vozík.

Když bylo Martinovi čtrnáct let, narodila se mu sestra a o dva roky později ještě bratr. Oba sourozenci žádné tělesné postižení nemají a o staršího bratra se pomáhají starat.

Sociální anamnéza

Martin žije v s matkou, otcem i dvěma sourozenci ve speciálně větším bytě, který je upravený jeho potřebám. V rodině mají velmi hezké vztahy. Se sourozenci si rozumí a celá rodina je sehraná a funguje velmi dobře. Přestěhovali se do nově udělaného bytu, který je bezbariérově přizpůsoben. Jako rodina spolu tráví veškerý volný čas a všichni pohromadě jezdí na pobytové a poznávací zájezdy po České republice, ale také v zahraničí.

Osobní anamnéza

Martin úspěšně ukončil vzdělání na základní škole a následně nastoupil na střední školu pro tělesně postižené. Ve škole měl velmi dobré výsledky. Při výuce využíval práce asistentů, kteří mu byli nápomoci ve věcech, které kvůli svému postižení není schopen zvládat.

Po úspěšném dokončení střední školy, kterou zakončil maturitní zkouškou, nastoupil na Vysokou školu v Praze, kde již studuje druhým rokem. Jelikož bydlí od Prahy větší vzdálenost je přes týden na internátě, kde má k sobě i osobního asistenta a ten mu se vším pomáhá.

Ve volném čase se intenzivně věnuje literatuře, nejvíce literatuře odborné. Hlavním koníčkem se pro něj stalo plavání. Na tréninky plavání dochází jednou týdně a to do občanského sdružení Kontaktem bB. Na tréninky dochází jednou týdně kvůli velké

vytíženosti ve škole. Toto občanské sdružení navštěvuje již od svých deseti let a jeho plavecké výkony se rok od roku zlepšují. „*I když záleží na celkovém rozpoložení a náladě*“, konstatoval Martin.

Význam dobrovolnictví

S dobrovolnickou činností se setkává již od raného věku a význam je podle jeho odpovědí velký. „*Bez dobrovolnictví by neexistovala významná část mého život a spousty věcí bez jejich pomoci nebyla možná.*“ Pokud se jedná o výuku plavání, je ve vodě veden dobrovolníky. Při závodech Martin ve vodě plave sám, dobrovolník mu dopomáhá pouze ze břehu a je mu především oporou.

Na otázku, co se Ti na práci dobrovolníků líbí, odpověděl: „*Líbí se mi, že do toho dávají srdce. Odhodlání, empatii a hlavně energii, která z nich přímo vyzařuje.*“ Práce dobrovolníků se liší. Každý se práci věnuje jinak a ne každý, je na to připravený. „*Co se mi na práci dobrovolníků nelíbí, je to, že někdy neví jak s námi zacházet. Neví co dělat. Nelíbí se mi tedy neobratnost a neznalost, co se týče třeba postižení. Všechno je to o komunikaci, musíme jim občas vše připomínat. Jinak bych k dobrovolníkům neměl co vytknout. Každý se učí.*“

Kazuistika č. 4

Rodinná anamnéza

Katka se narodila před třiatřiceti lety. Narodila se plně fungující rodiny jako druhý potomek rodičů. Má sestru, která je o dva roky starší. U matky ani u otce se neobjevují žádné nemoci. U sestry se žádné závažné nemoci neprojevíly.

Sociální anamnéza

V současné době žije sama se svým devítiletým synem v rodinném domě na pokraji města. Otec dítěte s nimi nebydlí, ale je nápomocný v mnohých situacích.

Osobní anamnéza

Katka úspěšně ukončila základní vzdělání. Před nástupem na střední školu se celá rodina přestěhovala do jiného města. Nástup na střední školu byl složitější, jelikož ve městě nikoho neznala. Vzdělání ukončila maturitní zkouškou a s průměrnými výsledky. Jak v rozhovoru uvedla, učení jí nebavilo.

Po střední škole nastala situace, kdy musela řešit následný nástup do práce. Když bylo čerstvých dvacet let, utrpěla vážnou nehodu. Jela jako spolujezdec v osobním autě a došlo ke srážce. Tím se její život od začátku zcela změnil. Několik měsíců musela být dlouhou dobu v nemocnici, a když nemocnici opouštěla, opouštěla ji s invalidním vozíkem. Katka má ochrnuté dolní končetiny a částečně i horní končetiny. Dále se již k postižení nechtěla vyjadřovat.

Postižení pro ni ze začátku bylo velkým problémem. Všechny její cíle a plány najednou byly pryč. Když se Katka uzdravila, snažila se co nejvíce času trávit s přáteli a s rodinou. Následně si našla i práci v administrativě. Po několika letech si Katka našla přítele, se kterým si rozuměla a trávila s ním veškerý volný čas. To největší štěstí co jí potkalo, bylo to, že otěhotněla. Neodradili ji ani lékaři, kteří ji upozorňovali, že těhotenství bude velmi náročné. Jak sama řekla, bylo to velmi těžké období. Nastaly zdravotní problémy u matky, kdy ji plod tlačil na orgány, zejména na plíce. Vše to mělo ale výborný konec a po osmi měsících těhotenství se narodil zdravý chlapec.

Kontakt bB navštívila před těhotenstvím pouze několikrát. Jak konstatovala, neměla tolik času a ani se jí na tréninky plavání docházet nechtělo. Až po šesti letech, kdy syn začal navštěvovat základní školu si k plavání, našla cestu. Zjistila, že ve vodě je uvolněná a že plavání jí posouvá dále. V současné době dochází na výuku plavání každý týden. Ve vodě Katka určité techniky plavání zvládá sama, a proto ve vodě není potřeba pomoc asistenta.

Katka dojíždí i na závody spojené s touto organizací a zde dobrovolníci vypomáhají i jako osobní asistenti.

Význam dobrovolnictví

Na otázku jaký význam v tvém životě dobrovolnictví má odpověděla: *„Plavání je pro mě velice důležité. Sama na sobě vidím, jak se zlepšuji a posouvám se dále. Mé výkony jsou každým tréninkem lepší. Dobrovolníci mi pomáhají ve vodě i na souši. Při výuce plavání se nám velmi věnují. Cením si toho, že s námi pracují a že nám věnují tolik času.“*

Co se Ti na dobrovolnické práci líbí? A co se Ti na ní naopak nelíbí a co by si změnila? *„Líbí se mi, že jsou všichni ochotní a hodní. Pokud něco potřebuji, jsou a udělají to. Jde vidět, že práci mají rádi. Jsou to hlavně všichni skvělí přátelé. A co se mi na práci dobrovolníků nelíbí? Není nic, co by se mi nelíbilo, možná jen v určitých situacích zlepšit komunikaci mezi ostatními dobrovolníky. Tím myslím to, že někteří dobrovolníci si nejsou jisti v určitých situacích a přitom by stačilo, kdyby se zeptali někoho jiného a nechali si poradit.“*

10 VYHODNOCENÍ KAZUISTIK

Čtyři příběhy a čtyři zcela odlišné životy. Jedno je ovšem spojuje a to je tělesné postižení a odvaha, kterou i přes nepříznivé okolnosti mají. Každý z nich má postižení jiné. Dvě kazuistiky jsou o jedincích, kteří se svým postiženým narodili a další dvě kazuistiky nám přibližují život jedinců, kteří utrpěli vážnou nehodu a postižení během ní získali. Každý z těchto příběhů je jedinečný.

Kazuistiky nám přibližují život tělesně postižených zblízka. Co se týká rodinného zázemí a jak rodina funguje celkově. U Tomáše je zdůrazněn odchod otce, který se s postižením syna nemohl smířit. Naopak u ostatních jedinců rodiny fungují zcela bezproblémově a vypomáhají si navzájem.

Výzkum byl zaměřený na význam dobrovolnictví tělesně postižených. Hlavním cílem bylo tedy zjistit, jak jedinci dobrovolnou činnost vnímají. Na základě rozhovorů, kdy jsem využívala připravené otázky, mi respondenti odpovídali. V mém případě respondenti byli plavci z občanského sdružení Kontakt bB a s dobrovolníky přichází do styku velmi často. Z výzkumu vyplynulo, že dobrovolnou činnost hodnotí jako přínos v jejich životě. Bez dobrovolnictví by nemohli většinu věcí ani vykonávat a je pro ně tedy velkým přínosem.

Dobrovolníky si váží především za jejich čas, který organizaci věnují a za jejich nadšení, které do práce vkládají. Tři z respondentů odpověděli, že dobrovolníci jsou především jejich přátelé.

Pokud se jedná o to, co se respondentům na dobrovolnictví nelíbí, tak to byla hlavně špatná komunikace mezi nimi a dobrovolníky. Neinformovanost může být v takovémto měřítku velmi podstatná. Kontakt mezi dobrovolníkem a osobou u které dobrovolník vypomáhá, by měl být na prvním místě a měl by probíhat se zaujetím a s určitou mírou empatie.

ZÁVĚR

V závěru bych chtěla zhodnotit přínos mé práce. V teoretické části jsem se zabývala dobrovolnictvím a pojmy s ním spojené. Práci jsem zaměřila na přínos informací o tom, čím se dobrovolníci zabývají a kdo je to vlastně dobrovolník. Své místo v práci si našla i historie dobrovolnictví, která je myslím důležitá k tomu, abychom si připomněli, že dobrovolnictví se rozvíjelo již před mnoho lety a bylo pro lidi velmi důležitou součástí jejich životů. Jelikož je práce zaměřená na význam dobrovolnictví pro tělesně postižené jedince, zabývala jsem se v teoretické části dále definicemi a druhy tělesných postižení.

V praktické části jsem se zaměřila na kvantitativní výzkum a následné zjištění, jaký význam dobrovolnictví pro tělesně postiženého jedince má. Jako cílovou skupinu jsem si zvolila tělesně postižené jedince v občanském sdružení Kontak bB. Výzkum byl postaven na metodě rozhovorů.

Během zpracování jak teoretické tak i praktické části práce jsem bojovala s nedostatkem použitelných zdrojů, kterých je o dobrovolnictví velmi málo. Při práci jsem se snažila zpracovat i vlastní zkušenosti, které jsem za svou dobu působení, jako dobrovolník získala.

Celkový cíl celé práce jsem dle mého názoru splnila. Názory na dobrovolnickou činnost se velmi liší, ale ve většině případů je práce dobrovolníků velice ceněna za to, co dělají. Dobrovolníci pro ně nejsou jen lidé, kteří jim pomáhají, ale jsou to v první řadě přátelé, co se v mnohých situacích stávají tou největší oporou a jsou součástí jejich života.

RESUMÉ

Dobrovolnictví je jedním ze základních stavebních prvků společnosti. Jedná se o určitý typ prosociálního chování, díky kterému se společnost rozvíjí. Tato činnost ve společnosti zajišťuje dostatečné posílení empatie a spolu s ní se formují lidské hodnoty, mezi které patří pomoc druhým lidem. Tuto činnost označujeme tedy za velice prospěšnou a důležitou. Je významově velice důležitá nejen pro společnost, ale také pro samotného dobrovolníka, který díky vykonávané činnosti dosahuje pocit naplnění.

Smyslem dobrovolníků není nahradit práci profesionálů, ale vnést do práce, kterou vykonávají zadarmo a ve svém volném čase, kousek sebe. Prožívat vzájemně jejich pocity, a to jak pocity štěstí, tak ale i pocity smutku a strachu.

Ve své práci jsem se zabývala významem dobrovolnictví z pohledu tělesně postiženého jedince, jelikož většina z nich tráví s dobrovolníky svůj volný čas. Díky výzkumu, který jsem na základě dotazování prováděla, jsem došla ke zjištění, že dobrovolnictví hraje v životech tělesně postižených jedinců ještě větší roli, než jsem k závěru očekávala.

Názory na dobrovolnickou činnost se velmi liší, ale ve většině případů si práce dobrovolníků velice cení a obdivují je za to, co dělají. Dobrovolníci pro ně nejsou jen lidé, kteří jim pomáhají, ale jsou to v první řadě přátelé, kteří jsou jim v mnohých situacích oporou a jsou součástí jejich života.

Díky dobrovolné činnosti jsem získala mnoho zkušeností za které jsem velmi vděčná.

SUMMARY

Volunteering is one of the bases foundations of our society. It is the certain type of prosocial behavior, which contributes to development of society. Volunteering are ensuring the enforcement of empathy and helps to shaping positive humans attitudes, that makes this activity beneficial and important, not just for whole society, but for the volunteer self-satisfaction too.

The main meaning of volunteering is not to replace professional care, but enhance their work by the personal opinions and feeling and share the joys and sorrows.

In my work, I was try deal with the meaning of the volunteering from the view of the handicaped, that spend most of their free time with volunteers.

Thanks to my research, based on the questioning I was find out, that volunteering have the even bigger impact, then expected. Volunteers are not just simple assistents, but in mst cases are friends, and huge support in the issues of their lives.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

FRIČ, P., VÁVRA, M.: *Tři tváře komunitního dobrovolnictví*. Praha: AGNES, 2012. ISBN 978-80-903696-9-6

KOLEKTIV AUTORŮ: *JAK VYPRACOVAT BAKALÁŘSKOU A DIPLOMOVOU PRÁCI*. Praha: Univerzita J. A. Komenského, 2013. ISBN 978-80-7452-037-2

MATOUŠEK, O.: *Slovník sociální práce*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-549-0

MÜLLEROVÁ, M.: *Dobrovolnictví pro kulturu*. 1.vyd. Praha: Publikace Institutu umění, 2011. ISBN 978-80-7008-268-3

OBČANSKÉ SDRUŽENÍ ADRA: *Příručka pro dobrovolníky*. Praha: ADRA

RENOTIÉROVÁ, M.: *Somatopedické minimum*. 1. Vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2002. ISBN 80-244-0532-6

RENOTIÉROVÁ, M., LUDVÍKOVÁ, L. a kol. 2003. *Speciální pedagogika*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2003. ISBN 80-244-0646-2

SLOWÍK, J.: *Speciální pedagogika*. 1.vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2007. ISBN 978-80-247-1733-3

SOMROVÁ, L., KLÉGROVÁ, A.: *Dobrovolnictví*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. ISBN 80-86991-68-7

TOŠNER, J., SOZANSKÁ O.: *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-514-8

WALD. J. Dobročinnost může naplnit život. *Neziskovky.cz*. 2008, roč. 06, č. 6. ISSN 1803-1420

Seznam použitých internetových zdrojů

Dobrovolnik.cz : Články o dobrovolnictví [online]. 2001-2015, publikováno 14. 11. 2014 [cit. 2015-01-14] Teze zákona o dobrovolnictví. Dostupné z <http://www.dobrovolnik.cz/clanky/teze-zakona-o-dobrovolnictvi/>

Dobrovolnik.cz : Oblasti dobrovolnictví [online]. 2001-2015 [cit. 2015-01-14] Všeobecná deklaráce o dobrovolnictví. Dostupné z <http://www.dobrovolnik.cz/oblasti-dobrovolnictvi/vseobecna-deklarace-o-dobrovolnictvi/>

KontaktbB.cz : *O-nas* [online], [cit. 2016-02-0. Kontakt bB. Dostupné z <http://www.kontaktbb.cz/o-nas/t1002>

Sancedetem.cz : *Dárcovství obecně* [online]. 2011-2015, publikováno 31. 08. 2012 [cit. 2015-01-12] Dobrovolnictví a darování času. Dostupné z <http://www.sancedetem.cz/cs/chci-pomoci/dobrovolnictvi-a-darovani-casu.shtml>

Zakonyprolidi.cz : *Předpis č. 198/2002 Sb.*[online]. AION CS 2010-2016, publikováno 24. 04. 2002 [cit. 2015-05-05]. Dostupné z <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-198>

Jméno autora: Lucie Cenkerová

Obor: Speciální pedagogika- vychovatelství

Forma studia: Kombinované

Název práce: Dobrovolnictví a význam pro jedince s tělesným postižením

Rok: 2016

Počet stran textu bez příloh: 42

Celkový počet stran příloh:0

Počet titulů českých použitých zdrojů: 11

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů:0

Počet internetových zdrojů: 5

Vedoucí práce: Mgr. Martina Bürgerová